

Göreşli ýyllaryň gyzy: Ene Taganowa

Category: Kitapcy,Sözler,Zenan şahsyétler

написано kitapcy | 22 января, 2025

Göreşli ýyllaryň gyzy: Ene Taganowa GÖREŞLİ ÝYLLARYŇ GYZY

Ony bu gün esgerler myhmançylyga çagyrdylar. Adam şeýle ýagdaýda mydama tolgunýar. Jemagat öñünde çykyş etmek, elbetde, ýeñil däl.

Ol bagjagazyň içi bilen çagyrylan ýerine tarap barýar hem-de píkir edýär, haý-haýly otuzynjy ýyllary göz öñüne getirýär. Çagalykda, ýaşlykda gezen ýerleriňi synlamakdan, şo döwrüb unudylmajak wakalaryny ýatlap bir salym oturmakdan lezzetli zat bolmazmyş diýýärler. Şeýle minutlar adamyň ruhuny täzeleyärmış diýýärler.

On ýedi ýaş! Ýesenin bu ýaşda eýýäm ady belli şahyrdy. Şostakowic kompozitordy. Emma genilerdeb mysal almak derkarmy?! Türkmenistan komsomolynyň MK-nyň pionerler baradaky Merkezi býurosynyň başlyklygyna bellänlerinde hazır altmyşyň soňuna giren şu aýalyň on ýedi ýaşy hem dolmandy. Şol wagta çenli ýaş gyz belli bir durmuş tejribesini toplamaga-da yetişmändi. Internatda terbiýelenipdi, pedtehnikumy gutarypdy. Tehnikumda okaýan ýyllarynda şol döwrüň ýörgünlü «medeni ýörişlerine» gatnaşyp, obada sowatsyzlygy ýok etmek boýunça alnyp barylýan gaýduwsyz göreşlere gatnaşypdy. Uzyn boýly, inçemik yüzli görmegeý gyz atasy ýaly adamlara elipbiý öwredýärdi. Olara Lenin hakda, kolhoz hakda, Moskwa hakda gürrüň berýärdi. Sonda bujagaz gyzyň gürrüňlerine pisindi oturmaýan garmadonly, tırme guşakly, ýüzi jozzuk ýaly gara sakgally bir adam:

- Sen jedir-jedir edip, Lenin diýýäň, Meskew diýýäň, ýeri, olary gördüñmi? – diýip, ýakımsız ýylgyrdy.
- Ýok, men Lenini hem göremok. Moskwanam. Emma ol meni görýär. Olar sizem, şu obanam görüp durlar!
- Baý-bow. Şeý diýsene... Adamyň içindäkinem bilyändirler onda.

— Gürrüňi näme! Mysal üçin olar sende näçe süri dowaryň bardygyny, näçe talabanyň, hatda näçe aýalyň bardygyny hem bilyärler!

Oturanylaryň bir bölegi ýaş gyzyň bu sözüne gyzyl-gyran bolup gülüsdiler, ýüzi jozzuk ýaly gara sakgally bolsa önküsindenem beter gyzarypdy. Onuň äpet göwresini howsala garyşykly gorky gaplap alypdy.

Täze eýýamyň taryhyň şöhratly sahypalaryndan orun alan otuznyj ýyllaryň beýik rewolýusion wakalary Türkmenistanyň ilkinji komsomollarynyň ady bilen mäkäm baglanyşyklydyr. On ýedi ýasyny-da doldurmadyj gyz otuz birinji ýylда bolup geçen bir wakany hiç haçan unutmaz. Ol Türkmenistan Komsomolynyň Merkezi Komitetiniň ýörite tabşyrygy bilen Kaka raýonynyň şindiki Lenin adyndaky kolhozyna barypdy. Tabşyryk anykdy, örän jogapkärlidi, ony durmuşa geçirirmek iñňän çeýeligi, ugur tapyjylygy, şahsy mertligi talap edýärdi. Obada kollektiw hojalygy döretmelidi, galla ýygnamalydy.

Agar aga diýen ýaşuly Aşgabadyň wekili bolup baran gyzyň iñ ýakyn kömekçisi boldy. Gijara oba adamlarynyň aglabasyny ýygnak geçiriljek meýdana toplamak başartdy. Agar aganyň depesi bedeli tamynyň öňüne dürlü-dürlü adamlar üýşüpdi. Ýygnak geçirjek gyza ýigrenç bilen seredýänlerem bardy, haýran galmak bilen, daşyndan guwanmak bilen seredýänlerem bardy. Panus çyrany tamyň öñündäki tuduň şahasından asypdylar. Aşgabatly wekiliň ýanynda ýerli aktiwden hem iki gyz bardy, olaryň biri rus gyzydy, beýlekisi likbezde mugallymçylyk edýän tatar gyzydy.

Ýassy uçurlarynda märekde birdenkä tolgunma, hyşy-wyşy artyp başlady. Nämäniň-nämedigini bada-bat duýan Agar aga aşgabatly gyzyň gulagyna galagoply çawuş çakdy.

— Daşymyzy gabapdyrlar. Merdiwan söýedim. Derrew ýoldaşlaryň bilen tamyň üstüne çykyň-da, bedäniň astynda gizleniň!

Emma... mugallym gyz tamyň üstüne çykmaga ýetişmedi. Ol kolhoz gurluşygynyň ýerli duşmanlarynyň eline düşdi...

Bedäniň astynda ýatan rus gyzy bilen komsomolyň wekilini daň atyp-atmanka tamyň töweregindäki gykylyk oýardy. Obanyň komsomol oglanlary, ýaş ýetginjekleriň uly topary uzyn gije bu

iki gyzyň daşyny goran ekenler. Häzir bolsa olar ýerli baýlaryň öten gijeki eden-etdilige garşıy özboluşly demonstrasiýa geçirýärdiler. Bu üýşmeleň entek guramaçykyk taýdan gowşak bolsa-da, olar täze durmuş ugrunda gaýduwsyz göreşmäge taýýar ýaşlardy. Olaryň kasam bolup ýaňlanýan sözlerini diňlemek ýakymlydy.

Iki gün geçenden soñ Komsomolyň Merkezi Komitetine ýygnagyň kararynyň kopiýasy gelip gowuşdy. Onda şeýle diýilýärdi:

«...Umumy ýygnak Türkmenistan komsomolynyň Merkezi Komitetiniň pionerler baradaky Merkezi býurosynyň başlygy ýoldaş Taganowanyň dokladyny diňledi. Birinji mesele boýunça obada kolhoz döredilip, oňa rewolýusiýanyň serdary ýoldaş Leniniň ady dakylody. Ikinji mesele boýunça ýerli baýlaryň gizläp goýan dänelerinden elli iki batman bugdaý döwlete tabşyryldy. Yaşasyn Lenin!»

...Ol bagjagazyň içinde gezim edýärdi. Esgerler bilen duşuşmaga ýarym sagatdan köpräk wagt bar. Ýere keçe kimin düşelen sary ýapraklaryň üstünü basylap, güýzüň bu ajaýyp gününde gezim etmek lezzetli. Ine, uniwersitet tarapdan gelen bir topar gyz bagjagazyň içindäki uzyn oturgyçlaryň birinde oturýarlar-da, seslerini çykarmış ellerindäki kitaplarynyň gatyny açýarlar. Gezim edýän aýal birden kürtdürip durýar-da, elindäki sumkasyndan dört eplenen gazeti alýar. «Ýaş kommunistiň» birinji sahypasynda ýerleşdirilen otuz birinji ýylyň suratyna ýene bir gezek nazar salýar. Iki gyz, birem erkek adam. Olaryň hemmesiniň elli plakatly. Nobatdaky tabşyryga ugramazlarynyň öñ ýanynda olar maslahat edýän bolara çemeli. Bu surar «Ýaşkoma» Moskwadan, TASS-dan gowşupdyr. «Otuzynjy ýyllaryň komsomollary Woçilow, Taganow, Myradow...» Beýleki gyz häzir Türkmenistan Kompartiýasynyň Merkezi komitetinde işläp ýören Aman Myradowa bolmaly. Üçünji kimkä? Onuň familiýast Wekilowdy, özem aşgabatlt ýigitdi öydýärin. Onuň soňkt ykbaly nähili boldyka? Sag-aman gezip ýörmükä? Niredekä? Niredesiň söwer ýoldaş? Diri bolsaň seslen, mähriban dost!

Bardy geldi hazır sen bir ýerden çykaýsaň, gapdalyňdaky iki gyz saňa öz başlaryndan geçen köp-köp zatlaty gürrüň berip bilerdi. Aman Myradowa-da, Ene Taganova-da sag-aman ýaşap, işläp ýör. Olaryň terjimehallary bilen tanyşmak seni guwandyrardy. Sen Enw Taganowany synlan wagtyňda bir kiçijik zat hökman gözüne ilerdi, sen onuň sag gulagynyň çalaja gädikdigini görerdiň. Onuň gulagyny kolhoz gurluşygynyň duşmanlarynyň Marynyň demir ýol köprüsiniň astyndan atan oky gädipdi. Ene Taganova saňa 1936-njy ýylда Kerki şäher komsomol sekretaryka Amyderýanyň ýakalaryny paý-pyýada gezip türkmen gyzlaryny okuwa çekmek barada gijesini gündiz edip işlänini, otuz ýedinji ýylда ýene-de Türkmenistan komsomolynyň Merkezi Komitetiniň apparatyna gelenini, 1943-1945-nji ýyllarda Moskwada ýokary Partiýa mekdebine okanyny, ony gutaryp Moskwada, Partiýanyň MK-nda instruktor bolup işlänini, soňra 1947-nji ýylда BK (b) P-nyň Merkezi Komitetiniň sekretary A.A.Ždanowyň goly çekiliп ýollanan haty bilen Partiýanyň Çärjew obkomynyň propoganda barada sekretary bolup işe gaýdandygyny... gürrüň bererdi. Ol saňa Leniniň işi ugrynda ak ýürek bilen, yhlas bilen çekilen köp ýyllyk zähmete şayatlyk edýän zady – «Zähmet Gyzyl Baýdak» ordenini-de görkezerdi. Ýatdan çykmajak otuzynjy ýyllarda egin-egne berip işleşen ýaşlyk ýoldaşyndan hiç zady gizläp bolmaz ahyry!

Respublikan gazet-žurnallaryň birleşen neşirýatynyň direktory, Türkmenistanyň ilkinji komsomollarynyň biri, 1941-nji ýıldan bări partiýanyň hatarynda durýan Ene Taganova üçin ýaş esgerleriň öñünde aýdara-goýara zat bar. Ol komsomolyň şindiki nesliniň ata-babalarynyň geçen şöhratly ýoly hakynda gürrün berer. Ol ýeňil bolmandy...

1981 ý.

Berdinazar HUDAÝNAZAROW. Zenan şahsyýetler